

GRUZJA I POLSKA:
TRANSFER WARTOŚCI KULTURY

GRUZJA I POLSKA:
TRANSFER WARTOŚCI KULTURY

Studia interdyscyplinarne

Redakcja naukowa

Jarosław Ławski, Wera Occheli

Temida2

Białystok – Kutaisi 2022

© Copyright by Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 2022

Białystok 2022

Redaktor Naukowy Wydawnictwa Temida 2: Dariusz Kijowski

Rada Naukowa Wydawnictwa Temida 2:

Przewodniczący Rady Naukowej Wydawnictwa Temida 2: Rafał Dowgier

Członkowie z Uniwersytetu w Białymstoku: Stanisław Bożyk, Leonard Etel, Ewa M. Guzik-Makaruk, Adam Jamróz, Dariusz Kijowski, Cezary Kulesza, Agnieszka Malarewicz-Jakubów, Piotr Niczyporuk, Maciej Perkowski, Mariusz Popławski, Emil W. Pływaczewski, Marzanna Poniatowicz, Stanisław Prutis, Walerian Sanetra, Joanna Sieńczyło-Chlabicz, Ryszard Skarzyński, Halina Święczkowska, Mieczysława Zdanowicz

Członkowie z Polski: Adrian Chabowski (Uniwersytet Medyczny w Białymstoku), Katarzyna Dudka (UMCS w Lublinie), Sabina Grabowska (Uniwersytet Rzeszowski), Edward Gniewek (Uniwersytet Wrocławski), Adam Górski (Uniwersytet Jagielloński), Bogumił Pahl (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), Lech Paprzycki (Sąd Najwyższy), Piotr Stanisławiszyn (Uniwersytet Opolski), Maria Zabłocka (Uniwersytet Warszawski), Mariusz Załucki (Krakowska Akademia Frycza Modrzewskiego, członek Komitetu Nauk Prawnych PAN)

Członkowie zagraniczni: Lidia Abramczyk (Państwowy Uniwersytet im. Janki Kupały w Grodnie, Białoruś), Vladimir Babčak (Uniwersytet w Koszycach, Słowacja), Renata Almeida da Costa (Uniwersytet La Salle, Brazylia), Maria Pia Baccari (Libera Università degli Studi Maria Ss. Assunta di Roma, Włochy), Chris Eskridge (Uniwersytet w Nebrasce, USA), José Luis Iriarte Ángel (Uniwersytet Navarra, Hiszpania), Bernhard Kitous (Uniwersytet w Rennes, Francja), Martin Krygier (Uniwersytet w Nowej Południowej Walii, Australia), Petr Mrkyvka (Uniwersytet Masaryka, Czechy), Marcel Alexander Niggli (Uniwersytet we Fryburgu, Szwajcaria), Sławomir Redo (Uniwersytet Wiedeński, Austria), Bernd Schünemann (Uniwersytet w Monachium, Niemcy), Sebastiano Tafaro (Uniwersytet w Bari, Włochy), Wiktor Trinczuk (Kijowski Narodowy Handlowo-Ekonomiczny Uniwersytet, Ukraina)

Żadna część tej pracy nie może być powielana i rozpowszechniana w jakiegokolwiek formie i w jakikolwiek sposób (elektroniczny, mechaniczny), włącznie z fotokopiowaniem – bez pisemnej zgody wydawcy.

ISBN 978-83-67169-08-0

Recenzenci: *doc. dr Nino Pchakadze (Uniwersytet w Kutaisi), dr Małgorzata Burzka-Janik (Uniwersytet Opolski)*

Opracowanie graficzne i typograficzne: *Jerzy Banasiuk, Paulina Sobolewska*

Projekt okładki: *Hubert Pilcicki*

Redakcja techniczna: *Jerzy Banasiuk*

Korekta: *Zespół, Robert Szymula, Translate Plus, Wera Occheli*

Wydawca: Temida 2, przy współpracy Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku

**საქართველო და პოლონეთი:
კულტურული ფასეულობების ტრანსფერი
ინტერდისციპლინური კვლევები**

მონოგრაფიის სამეცნიერო რედაქტირება:
იაროსლავ ლავსკისა და ვერა ოცხელის

Temida2

ბელოსტოკი – ქუთაისი 2022

colloquia
orientalia
bialostocensia

TOM LIII

Projekt finansowany w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Regionalna Inicjatywa Doskonałości” na lata 2019-2022 nr projektu 009/RID/2018/19 kwota finansowania 8 791 222,00 zł.”

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

„The project is financed from the grant received from the Polish Ministry of Science and Higher Education under the Regional Initiative of Excellence programme for the years 2019-2022, project number 009/RID/2018/19, the amount of funding 8 791 222,00 zloty.”

KOMITET REDAKCYJNY SERII:

Mariya Bracka, Piotr Chomik, Lilia Citko, Agnieszka Czajkowska, Krzysztof Czajkowski, Grażyna Dawidowicz, Joanna Dziedzic, Anna Janicka, Tadeusz Kasabuła, Dariusz Kukielko, Andrzej P. Kluczyński, Kamil Kopania, Krzysztof Korotkich, Patryk Suchodolski, Jarosław Ławski [Przewodniczący], Dariusz Piechota, Kamil K. Pilichiewicz, Iwona E. Rusek, Michał Siedlecki, Łukasz Zabielski [Sekretarz Redakcji]

Recenzenci tomu: doc. dr Nino Pchakadze (Uniwersytet w Kutaisi)
dr Małgorzata Burzka-Janik (Uniwersytet Opolski)

Tom LIII

Redakcja naukowa tomu: Jarosław Ławski, Wera Occheli

Opracowanie językowe: Jarosław Ławski, Wera Occheli

Koncepcja graficzna: Jarosław Ławski, Anna Janicka

Współpraca redakcyjna: Dariusz Kukielko

Streszczenia: Wera Occheli, Robert Szymula, Jarosław Ławski

Indeks nazwisk: Krzysztof Rutkowski

WYDZIAŁ FILOLOGICZNY
UNIwersYTET W BIAŁYMSTOKU
NAUKOWA SERIA WYDAWNICZA

colloquia
orientalia
bialostocensia

LITERATURA/HISTORIA

LIII

WYDZIAŁ NAUK HUMANISTYCZNYCH
PAŃSTWOWEGO UNIwersYTETU IM. AKAKIEGO CERETELEGO
W KUTAISI
KATEDRA BADAŃ FILOLOGICZNYCH „WSCHÓD – ZACHÓD”
WYDZIAŁ FILOLOGICZNY
UNIwersYTETU W BIAŁYMSTOKU

NAUKOWA SERIA WYDAWNICZA
COLLOQUIA ORIENTALIA BIALOSTOCENSIA

Wschód, Pogranicza, Kresy, obrzeża i krańce, peryferie i prowincja to miejsca o szczególnej mocy kulturotwórczej. Równocześnie jest to przestrzeń oddziaływania odmiennych centrów cywilizacyjnych, religijnych, językowych, symbolicznych i literackich. Białystok i Podlasie, dawne ziemie Wielkiego Księstwa Litewskiego i całej jagiellońskiej Rzeczypospolitej to miejsce i dynamiczna przestrzeń pograniczna w głębokim znaczeniu: stykają się tutaj przecinające Europę na pół płyty kontynentalne cywilizacji łańcińskiego Zachodu i bizantyjskiego Wschodu. Ścierają się tu, ale nie niszcząc wzajemnie, Orient ze światem Zachodu, Bałtowie ze Słowianami, prawosławni z katolikami, Białorusini z Polakami, Ukraińcy i Rosjanie. To źródło niemal wygasłej, niegdyś żywej tradycji żydowskiej, wyniszczonej przez Szoah, powoli odbudowującej się w nowym otoczeniu kulturowym i etnicznym. Tu znajdują się wielkie centra religijne i kulturalne wschodniego i zachodniego chrześcijaństwa: Ostra Brama, Żyrowice, Święta Góra Grabarka, Poczajów, Troki, Ławra Supraska, Grodno, Żytomierz, Bar, nade wszystko Ławra Kijowsko-Pieczerska; tu leżą ośrodki polskiego islamu: Kruszyniany i Bohoniki, centra religijne Karaimów, źródła chasydyzmu.

Białostockie Kolokwia Wschodnie to idea służąca międzykulturowej i międzyreligijnej wymianie myśli, utrwalaniu źródeł pamięci i tożsamości kulturowo-historycznej, badaniu świadectw literackich, artystycznych, przedstawiających przenikanie się wiar, kultur i tożsamości.

„**Colloquia Orientalia Bialostocensia**” to naukowa seria wydawnicza, której zadaniem jest publikowanie materiałów źródłowych i prac naukowych dotyczących szeroko rozumianego dziedzictwa europejskiego Wschodu. Jego części stanowią...

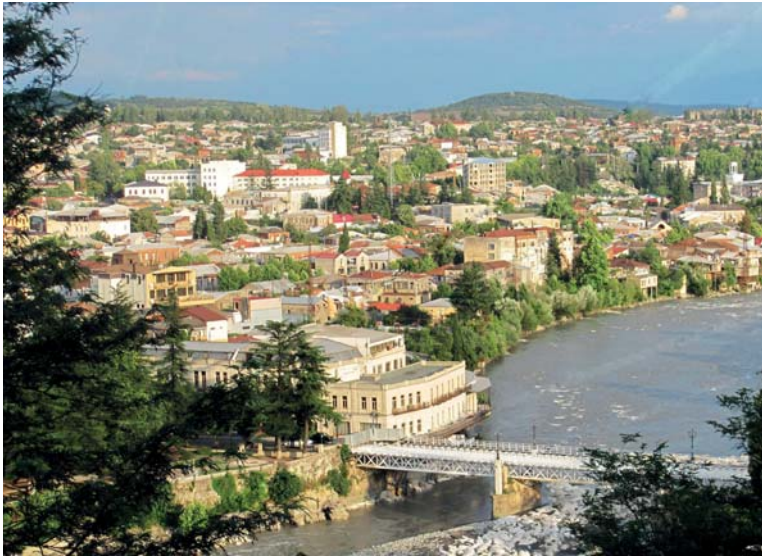
- Kultura, literatura, historia Europy Środkowej i Wschodniej.
- Cywilizacyjne i kulturowe pogranicza Europy i innych kontynentów, Orientu, Południa, Śródziemnomorza.
- Pierwsza Rzeczpospolita oraz kultury krajów słowiańskich, bałtyckich, germańskich, romańskich.
- Wielkie Księstwo Litewskie, Podlasie i Polesie, Inflanty, Kresy, pogranicze wschodnie, Prusy Wschodnie.
- Kultury mniejszości: Białorusinów, Żydów, Karaimów, Ukraińców, Rosjan, Niemców, Romów, Tatarów, staroobrzędowców, prawosławnych, protestantów.
- Tradycje, obrzędy, symbole i mity narodów Wschodu, języki ludów zamieszkujących tę kulturową przestrzeń.

STUDIA POLSKO-GRUZIŃSKIE – TOM I
Redakcja: Jarosław Ławski i Wera Occheli

KOLEGIUM LITERATUROZNAWSTWA, WYDZIAŁ FILOLOGICZNY
UNIwersytetu w Białymstoku
PAŃSTWOWY UNIwersytet
IM. AKAKIEGO CERETELEGO w KUTAISI

**RADA NAUKOWA SERII WYDAWNICZEJ:
COLLOQUIA ORIENTALIA BIALOSTOCENSIA**

Andrzej Baranow (Wilno, Białystok)
Adam Bezwiński (UKW, Bydgoszcz)
Grażyna Borkowska (IBL PAN, Warszawa)
Tadeusz Bujnicki (UW, Warszawa) – *Przewodniczący*
Andrea F. De Carlo (Neapol, Włochy)
Urszula Cierniak (UJD, Częstochowa)
Ireneusz Dawidowicz (Białystok)
Jolanta Gadek (Białystok)
Mieczysław Jackiewicz (UWM, Olsztyn)
Wołodimir Jerszow (Żytomierz, Ukraina)
Wojciech Kass (Pranie)
Zbigniew Kaźmierczyk (UG, Gdańsk)
Anna Kieżuń (UwB, Białymstok)
Ryszard Löw (Tel Awiw, Izrael)
Natalia Maliutina (Odessa, Białystok)
Elżbieta Mikiciuk (UG, Gdańsk)
Małgorzata Mikołajczak (UZ, Zielona Góra)
Wikoria Moczalowa (Moskwa)
Swietłana F. Musijenko (Mińsk, Białoruś)
Aleksander Naumow (Wenecja, Supraśl)
Viviana Nosilia (Padwa, Włochy)
Jerzy Nikitorowicz (UwB, Białystok)
Eulalia Papla (UJ, Kraków)
Danuta Piwowska (UJ, Kraków)
Jarosław Poliszczuk (UAM, Poznań)
Rościsław Radyszewski (Kijów, Ukraina)
German Ritz (Zürich, Szwajcaria)
Krzysztof Rutkowski (UW, Warszawa)
Tadeusz Sucharski (AP, Słupsk)
Nina Taylor-Terlecka (Oxford)
Maciej Tramer (UŚ, Katowice)
Halina Turkiewicz (Wilno, Litwa)
Violetta Wejs-Milewska (UwB, Białystok)
Alois Woldan (Wiedeń, Austria)
Jolanta Wróbel-Best (Houston, USA)

Centrum Kutaisi (Gruzja) z widokiem na Biały Most nad rzeką Rioni

Spis treści

Jarosław Ławski

Od sympatii do współpracy: polsko-gruziński transfer wartości kultury	25
--	----

Wera Occheli

Wprowadzenie	31
--------------------	----

I. W DAWNEJ GRUZJI

Nina Taylor-Terlecka

Polacy w Gruzji i na Kaukazie w oczach podróżników zachodnich	35
---	----

Mariusz Chrostek

Tbilisi i jego mieszkańcy w połowie XIX wieku na podstawie relacji polskich zesłańców	55
--	----

Michał Siedlecki

Wątki kaukaskie w powieści <i>Tehe, czyli Zburzenie aulu Dubby</i> Wincentego Dawida	79
---	----

Danuta Ossowska, Maria Filina

Życie muzyczne Tyflisu (Tbilisi) w świetle korespondencji Leona Janiszewskiego z Wydawnictwem Zawadzkich w Wilnie	91
--	----

Paweł Wojciechowski

Góry kaukaskie w liryce Władysława Strzelnickiego i Tadeusza Łady-Zabłockiego	119
--	-----

Giorgi Chichinadze

Podróż hrabiego de Vogüé do Kutaisi	131
---	-----

II. POLSKA W GRUZJI, GRUZJA W POLSCE

Luka Dvalishvili

Gruzińsko-polskie relacje we wspomnieniach działaczy gruzińskich (Akaki Cereteli, Ilja Tchonija)	147
---	-----

Sulhan Kuprashvili	
Georgij Zdanowicz – godny syn dwóch narodów	155
Wera Occheli	
Polska dramaturgia przełomu XIX i XX wieku na scenach teatru gruzińskiego.....	163
Ia Zumbulidze	
Papież Jan Paweł II w Gruzji.....	175
Joanna Godlewska	
Pytanie o miejsce Gruzji na mapie Orientu Jarosława Iwaszkiewicza.....	187
Halina Turkiewicz	
Gruzja Ryszarda Kapuścińskiego	211

III. W JĘZYKU, PRZEKŁADZIE, OBRAZIE

Mziya Kostava	
Poemat Adama Mickiewicza <i>Pan Tadeusz</i> w przekładach na język gruziński	223
Rusudan Saginidze	
Leksyka codziennego użytku w języku gruzińskim i polskim	235
Anna Janicka	
Rozdroża historii. Kaukaz oczami Jakuba Gordona	251
Jarosław Ławski	
Kaukaski tekst literatury polskiej. Rozpoznania	273
Elżbieta Zarych	
Gruziński wycinek twórczości Andrzeja Strumiły	293

IV. KULTUROWE DOPOWIEDZENIA

Nina Taylor-Terlecka	
Zachodni podróżnicy na Kaukazie. Gruzińskie drogi: hotele, zajazdy i tawerny w XIX wieku.....	323
Marek Rutkowski	
Emigracja z Cesarstwa Rosyjskiego i Królestwa Polskiego na tereny kaukaskie i do Gruzji w latach trzydziestych XIX wieku.....	345

Małgorzata Sylwestrzak	
Gruzja jako radziecka Italia w eseistyce Piotra Wajla	363
Ewa Szczepkowska	
Obraz Gruzji na polskojęzycznych blogach podróżniczych i stronach internetowych.....	373
Giorgi Chichinadze	
Zbiory specjalne i rzadkie książki w Bibliotece Państwowego Uniwersytetu im. Akakiego Ceretelego w Kutaisi	389
Aneks fotograficzny	
Współpraca naukowa Białystok – Kutaisi oraz Konferencja 25 maja 2021 roku	395
Noty o Autorach	399
Streszczenie polskie	405
Streszczenie gruzińskie	407
Summary	409
Résumé	411
Indeks nazwisk	413

*Pomnik pisarza Akakiego Ceretelego (1840–1915)
na dziedzińcu noszącego jego imię
Uniwersytetu w Kutaisi, 2019. Fot. P. Wojciechowski*

შინაარსი

იაროსლავ ლავსკი

სიმპატიიდან თანამშრომლობამდე: ქართული და პოლონური
კულტურული ფასეულობების ტრანსფერი..... 25

ვერა ოცხელი

საქართველო - პოლონეთი: საუკუნეების სიღრმიდან..... 31

I. წინანდელ საქართველოში

ნინა ტაილორ-ტერლეცკა

პოლონელები საქართველოში და კავკასიაში ევროპელი
მოგზაურების თვალით..... 35

მარიუმ ჰროსტეკი

XIX საუკუნის I ნახევრის თბილისი და მისი მაცხოვრებლები
პოლონელი დევნილების პატაკებიდან მიხედვით 55

მიჰალ შედლეცკი

კავკასიური მოტივები ვინსენტ დავიდის რომანში Tehe,
ანუ დაბის გაღვიძება..... 79

დანუტა ოსოვსკა, მარია ფილინა

ტიფლისის (თბილისი) მუსიკალური ცხოვრება ლეონ იანიშევსკის
და ვილნიუსის გამომცემლობა ზავაცკების მიმოწერის შუქზე..... 91

პაველ ვოიჩეხოვსკი

კავკასიის მთები ვლადისლავ სთშელნიცკისა და თადეუმ ლადა
-ზაბლოცკის ლირიკაში 119

გიორგი ჭიჭინაძე

გრავი დე ვოგიუს მოგზაურობა ქუთაისში 131

II. პოლონეთი საქართველოში, საქართველო პოლონეთში

ლუკა დვალიშივილი

ქართულ-პოლონური ურთიერთობანი ქართველი მოღვაწეების
მოგონებებში (აკაკი წერეთელი, ილია ჭყონია)..... 147

სულხან კუპრაშვილი

გიორგი ზდანოვიჩი - ორი ერის სახელოვანი შვილი..... 155

ვერა ოცხელი

პოლონური დრამატურგია XIX-XX საუკუნეთა მიჯნაზე ქართული
თეატრის სცენაზე 163

ია ზუმბულიძე

რომის პაპი იოანე პავლე II საქართველოში..... 175

იონა გოდლევესკა

იაროსლავ ივაშკევიჩის შემოქმედებაში საქართველოს ადგილის
საკითხისათვის 187

ჰალინა ტურკევიჩი

რიჩარდ კაპუჩინსკის საქართველო 211

III. ენაში, თარგმანში, გამოსახულებაში

მზია კოსტავა

ადამ მიცკევიჩის პოემა *ჰან თაღუში* ქართულ თარგმანებში 223

რუსუდან საღინაძე

საერთო გამოყენების ლექსიკა ქართულ და პოლონურ ენებში..... 235

ანა იანიცკა

ისტორიის გზაჯვარედინზე. კავკასია იაკუბ გორდონის
(მაკსიმილიან იატოვტი) თვალთ 251

იაროსლავ ლავსკი

რომანტიული კავკასია? კვლევის მდგომარეობა და განვითარების
პერსპექტივა 273

ელჯბეტა ზარიჰი

საქართველო ანჟეი სტრუმილას შემოქმედებაში..... 293

IV. კულტურული დამატებანი

ნინა ტაილორ-ტერლევცა

დასავლეთის მოგზაურები კავკასიაში. საქართველოს გზები:
XIX საუკუნის სასტუმროები, თუნდუკები, ტავერნები 323

მარეკ რუტკოვსკი

ემიგრაცია რუსეთისა და პოლონეთის სამეფოებიდან კავკასიისა და საქართველოს ტერიტორიაზე XIX საუკუნის 30-იან წლებში..... 345

მალგოჟატა სილვესტჟაკი

საქართველო როგორც საბჭოთა იტალია პეტრე ვაილას ესეისტიკაში 363

ევა შჩეპკოვსკა

საქართველოს სახე პოლონურენოვან სამოგზაურო ბლოგებში და ინტერნეტგვერდებზე..... 373

გიორგი ჭიჭინაძე

სპეციალური კრებულები და იშვიათი წიგნები ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში..... 389

ფოტოგრაფიული დამატება

ბელოსტოკ - ქუთაისის სამეცნიერო თანამშრომლობა და 2021 წლის 8 მაისის კონფერენცია..... 395

ავტორების შესახებ..... 399

პოლონური რეზიუმე 405

ქართულენოვანი 407

რეზიუმე..... 409

ფრანგულენოვანი რეზიუმე 411

გვარების ინდექსი..... 413

Święta Nino (ok. 268 – ok. 335), apostołka i patronka Gruzji

Table of contents

Jarosław Ławski

From friendship to cooperation: the Polish-Georgian transfer
of cultural values..... 25

Vera Otskheli

Introduction..... 31

I. IN OLD GEORGIA

Nina Taylor-Terlecka

Poles in Georgia and the Caucasus in the eyes of Western travellers..... 35

Mariusz Chrostek

Tbilisi and its inhabitants in the mid-19th century based on the accounts
of Polish exiles..... 55

Michał Siedlecki

Caucasian motifs in the novel *Tehe, czyli Zburzenie aulu Dubby*
[*Tehe, or the Destruction of Dubba's Aul*] by Wincenty Dawid..... 79

Danuta Ossowska, Maria Filina

The musical life of Tbilisi in Leon Janiszewski's correspondence with
the Zawadzki Publishing House in Vilnius..... 91

Paweł Wojciechowski

The Caucasian mountains in the poetry of Władysław Strzelnicki
and Tadeusz Łada-Zabłocki..... 119

Giorgi Chichinadze

The journey of Count de Vogüé to Kutaisi 131

II. POLAND IN GEORGIA, GEORGIA IN POLAND

Luka Dvalishvili

Georgian-Polish relations in the memories of Georgian activists
(Akaki Tsereteli, Ilya Tchonija)..... 147

Sulhan Kuprashvili

Georgi Zdanovich – a distinguished son of two nations..... 155

Vera Otskheli

Polish drama of the late 19th and early 20th centuries on the stages of
Georgian theatre..... 163

Ia Zumbulidze

Pope John Paul II in Georgia 175

Joanna Godlewska

The place of Georgia on the map of the Orient
by Jarosław Iwaszkiewicz..... 187

Halina Turkiewicz

The Georgia of Ryszard Kapuściński211

III. IN LANGUAGE, TRANSLATION, IMAGE

Mziya Kostava

Adam Mickiewicz’s epic poem *Pan Tadeusz* in Georgian translations..... 223

Rusudan Saginidze

Everyday vocabulary in Georgian and Polish..... 235

Anna Janicka

Crossroads of history. The Caucasus through
the eyes of Jakub Gordon 251

Jarosław Ławski

The Caucasian text of Polish literature. Identification..... 273

Elżbieta Zarych

The Georgian part of the works of Andrzej Strumiłło 293

IV. CULTURAL ELABORATIONS

Nina Taylor-Terlecka

Western travellers to the Caucasus. Georgian roads: hotels, inns and
taverns in the 19th century..... 323

Marek Rutkowski	
Emigration from the Russian Empire and the Kingdom of Poland to the Caucasus and Georgia in the 1830s	345
Małgorzata Sylwestrzak	
Georgia as Soviet Italia in the essays of Piotr Wajl	363
Ewa Szczepkowska	
The image of Georgia on Polish-language travel blogs and websites	373
Giorgi Chichinadze	
Special collections and rare books in the library of the Akaki Tsereteli State University in Kutaisi	389
Appendix of photographs	
Scientific cooperation Białystok - Kutaisi and Conference on 25 May 2021	395
Notes on the authors	399
Polish summary	405
Georgian summary	407
Summary	409
French summary	411
Index of names	413

*Budynek Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku,
PL. NZS-u 1, 2020*